

Tal vid utdelningen av Mentor-priset 2006-03-02

Härtill är jag nödd och tvungen men jag gör det med glatt hjärta och av enorm respekt och tillgivenhet för Gunnar Holmstedt, vår Mentor.

Nr 1738 är en i högen, på intet sätt unik, kanske snarare representativ för en del av den tusenfaldiga elevskaran, som den då såg ut - inte helt obegåvad men förfärligt lat och tämligen förstrött intresserad av bokliga studier.

Jag kom till Mentor 1947 som en omogen spoling och lämnade hans hägn några år senare, då han gjort mig - som så många andra - till student mot alla odds.

Med lock och pock, långa och tidiga promenader och otäcka snabba slag mot ankeln med linjalen klarade Mentor upp mig från reallinjens första ring till latinlinjens andra och det var i sig en prestation. Han fullföljde oförtrutet tills jag fått min mogenhetsexamen.

Men det var inte allt. Mentor utrustade mig också med en omfattande kunskap om allsköns ting, som inte alls var särskilt matnyttiga för stunden men väl för livet. Att jag idag med någorlunda lätthet kan lösa Svenska Dagbladets korsord har jag till stor del Mentor att tacka för.

Men det var inte den bokliga bildningen som visade sig vara mest värdefull. Nej, det var de värderingar och dygder, som Mentor överförde till sina elever. Främst bland dem sätter jag hans omtanke om och hänsynen till individen. För Mentor var varje elev unik, en potential, vare sig hon eller han var begåvad, lat, dum, flitig, väluppfostrad eller drummelaktig.

På många vis hjälpte han oss att reda ut för oss själva vem vi var och vart vi ville ta vägen i livet. Han hade en hel del gemensamt med en annan A-student av yngre datum, Tage Danielsson. Jag läser hans korta dikt ”Tanke om tolerans”:

”Om jag tänkte som fan,
kanske tänkte hela dan,
på mitt liv, och så fann
nån sorts mening som var sann,
ja, då får jag inte glömma en förbannat viktig grej:
att då gäller denna sanning bara mej.”

Mentor var tolerant – till en viss gräns. Han accepterade att man inte kunde eller inte begrep. Men hans sinne kunde rinna över, när någon bar sig särskilt illa åt. Det var dock sällsynt.

Varje elev fick redan vid första ankomsten ett nytt namn, framsprunget ur stundens ingivelse. Mitt öknamn Pinocchio latiniserades till Pinocchius och mitt efternamn förvanskades till Öhlqvist av skäl, som jag aldrig lyckades få någon förklaring till. Öldrickare har jag aldrig varit. Till namnet lades lite förklarande och som en antydning om mitt ungdomliga själstillstånd ”från Naffuntorp”, en ytterligare förvanskning. Jag bodde i Staffanstorp.

Mentor visade oss elever respekt. Vi tilltalades Mademoiselle respektive Monsieur eller det mentorska förnamnet men aldrig med ”Du”. Jag är en av dem som ansåg att Bror Rexed gick brutalt och hänsynslöst fram utan respekt för individernas människovärde,

när han egenmäktigt beslöt att alla svenskar skulle förbrödras över en natt, vare sig vi ville eller ej.

Det var roligt nere hos Mentor, där vi satt packade ett drygt dussin i hans lärdomstempel. Skämten haglade mellan glosor och årtal. Det hörde väl de ystra ungdomsåren till att det gjorde åtskilliga anspelningar åt det sexuella hållet, även av Mentor själv, merendels diskret, kvickt och utan grovheter.

Mentor skulle ha gillat Povel Ramels dikt ”Signe potensen”, skriven vid denna tid (1948):

”Signe potensen, evig och äkta.
 Signe dess grepp över jorden!
 Signe potensen, Hell de som mäkta!
 Si, deras framgång är vorden!
 Con magnum potensia
 Resultum Pro Patria
 Signe potensen!

Hylle potensen, evig och äkta,
 Hylle dess styrka i norden!
 Rädde potensen! Hjulpe de stäckta:
 Spride de tröstande orden:

Potensia nunc sconum
 Proberi hormonum!
 Signe potensen!”

Skolväsendet i Sverige var ingenting som Mentor beundrade. Kommen ur en skola, där eleverna examinerades två dagar i sträck i tolv ämnen för att bli studenter, hade han lite till övers för moderna kursplaner och lärare. Han excellerade i att plocka fram exakt de latinstilar eller svenskämnen, som skulle komma upp vid skrivningarna och oftast gissade han rätt på vilka frågor som skulle tas upp under de muntliga förhören. Lättjan var lärarnas moder!

Mentor gisslade det svenska skolväsendet. En av hans förutsägelser var, att eleverna om några årtionden skulle komma att halvligga i skolbänkarna och titta på stora bildskärmar i taket. Lika hårt gisslade han universitet och högskolor och förutspådde att den dag inte låg långt borta, då någon skulle disputerat på "Feltandade frimärken i Guatemala åren 1896 -98".

Jag tänker på Dig, Mentor, när jag läser Povel Ramels "För dum" från 1952:

"Dom tyckte att jag var för dum.

För dum att vistas uti rum.

I hjärnans övre slum

där vindlingarna gå krum,

hos mej det rådde bara vacuum.

Men i skolan, där jag förr satt stum

Och inte hade minsta hum,

Nu leder jag kollegium.

Så jag var inte alls så dum."

Att påstå att jag har skänkt Mentor en tanke varje dag eller ens varje vecka eller månad under mitt liv skulle vara en grov lögn. Men att påstå att Mentor har påverkat min livsgärning är en klar sanning. Han hade lärt mig att skilja på rätt och fel, på demokrati och diktatur, på rättvisa och orättvisa, på kravet att se alla människor som individer och att hjälpa dem som behövde hjälpas. Han hade lärt mig att respektera individerna, också på arbetsplatser med flera tusen medarbetare.

Mentor stärkte mitt mycket svaga självförtroende genom att tro på mig och få mig att inse, att det bara är jag själv som sätter gränser för min förmåga.

Hade jag inte blivit mångsysslare i livet, så hade kanske till och med jag kunnat leda kollegium.

Ett varmt tack till Gunnar Holmstedt, till vars evärderliga minne och ära Mentor-priset är instiftat. Jag framför min varma gratulation till årets pristagare.

Per Olof Hallqvist
alias
Pinocchio Öhlquist från Naffuntorp